

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 3Cdo/109/2018
Identifikačné číslo spisu: 3816204045
Dátum vydania rozhodnutia: 26.06.2018
Meno a priezvisko: JUDr. Emil Franciscy
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2018:3816204045.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobkyne Sociálnej poisťovne, so sídlom v Bratislave, 29. augusta č. 8 a 10, IČO: 30807484, proti žalovaným 1/ Ing. W. V., bývajúcemu v B., zastúpenému JUDr. Dušanom Motúsom, advokátom, so sídlom v Prievidzi, Hviezdoslavova č. 3, 2/ KOOOPERATIVA poisťovňa, a.s. Vienna Insurance Group, so sídlom v Bratislave, Štefanovičova č. 4, IČO: 00585441, zastúpenej spoločnosťou Advokátska kancelária Miroslav Maďar, s.r.o., so sídlom v Banskej Bystrici, Robotnícka č. 6, IČO: 36868299, o zaplatenie 6 889,20 €, vedenej na Okresnom súde Prievidza pod sp. zn. 17 C 33/2016, o dovolaní žalobkyne proti rozsudku Krajského súdu v Trenčíne z 29. novembra 2017 sp. zn. 17 Co 52/2017, takto

rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu v Trenčíne z 29. novembra 2017 sp. zn. 17 Co 52/2017 a uznesenie Okresného súdu Prievidza z 29. januára 2018 č.k. 17 C 33/2016-103 z r u š u j e a vec vracia Krajskému súdu v Trenčíne na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Rozsudkom z 19. septembra 2016 č.k. 17 C 33/2016-72 Okresný súd Prievidza (ďalej len „súd prvej inštancie“) zamietol žalobu, ktorou sa žalobkyňa proti žalovaným 1/ a 2/ domáhala, aby boli súdom spoločne a nerozdielne zaviazaní zaplatiť jej sumu 6 889,20 €, ktorá podľa nej predstavuje škodu v zmysle § 238 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z.z. o sociálnom poistení (ďalej len „zákon č. 461/2003 Z.z.“). Súd prvej inštancie vychádzal z toho, že žalovaný 1/ je v danom spore pasívne legitimovaný, lebo pri dopravnej nehode ním vedeným motorovým vozidlom spôsobil z nedbanlivosti smrť E. D., za čo bol právoplatne odsúdený. Žalovaná 2/ je pasívne legitimovaná ako poisťovňa, u ktorej bolo dojednané poistenie zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou tohto vozidla. Vdove po E. D. vyplácala žalobkyňa v priebehu rokov 2013 a 2014 dávky vdovského dôchodku. Škodu v zmysle § 238 zákona č. 461/2003 Z.z. môže predstavovať aj vyplatená dávka dôchodkového poistenia, avšak nie každé jej vyplatenie zakladá nárok na náhradu škody. Pozostalej manželke E. D. bola vyplatená dávka, ktorá by nebola vyplácaná, ak by nedošlo k usmrteniu jej manžela; pokiaľ by ešte žil, bol by mu vyplácaný starobný dôchodok. Výška pozostalej manželke vyplácaného vdovského dôchodku tvorí ale iba časť výšky starobného dôchodku. V dôsledku smrti E. D. žalobkyňa nemusí vyplácať príjmateľovi dávky sumu zodpovedajúcu 100 % starobného dôchodku, ale len sumu (nižšiu) zodpovedajúcu 60 %

starobného dôchodku. To znamená, že žalobkyni nevznikla žiadna škoda (majetková ujma) podľa § 238 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z.z. Nedôvodnú žalobu preto zamietol.

2. Na odvolanie žalovanej Krajský súd v Trenčíne (ďalej len „odvolací súd“) rozsudkom z 29. novembra 2017 sp. zn. 17 Co 52/2017 napadnutý rozsudok potvrdil ako vecne správny podľa § 387 ods. 1 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“). Vychádzal z toho, že zákon č. 461/2003 Z.z. je vo vzťahu k všeobecnej právnej úprave špeciálny zákon, preto pri otázkach ním neupravených treba vychádzať z ustanovení Občianskeho zákonníka. V zmysle § 442 Občianskeho zákonníka je škodou ujma, ktorá nastala v majetkovej sfére poškodeného a je objektívne vyjadriteľná v peniazoch. V danom spore preto súd prvej inštancie správne skúmal, či žalobkyni vôbec vznikla škoda, náhrady ktorej sa domáha. Stotožnil sa s jeho právnym záverom, v zmysle ktorého výplatu vdovského dôchodku manželke poškodeného nedošlo k zmenšeniu majetku (škode) žalobkyne. Po takomto závere už súd prvej inštancie nemal dôvod zaoberať sa zodpovednosťou jednotlivých žalovaných a správne žalobu zamietol z dôvodu neexistencie škody - jedného zo základných predpokladov zodpovednosti za škodu.

3. Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu podala žalobkyňa dovolanie, prípustnosť ktorého vyvodzovala z ustanovenia § 421 ods. 1 písm. b/ CSP. Podľa jej presvedčenia spočíva napadnutý rozsudok na nesprávnom právnom posúdení veci (§ 432 CSP). Poukázala na to, že právnym základom jej nároku na náhradu škody voči žalovanému 1/ bol § 238 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z.z. a voči žalovanej 2/ ustanovenia § 4 ods. 3 a § 15 zákona č. 381/2001 Z.z. o povinnom zmluvnom poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú motorovým vozidlom. Za nesprávny označila právne úvahy súdov, ktoré spočívali na matematickom porovnávaní výšky starobného dôchodku a vdovského dôchodku a viedli k záveru, že v danom prípade jej vlastne nevznikla žiadna škoda. Úvaha súdov o vzájomnom započítavaní dávok nemá žiadny zákonný podklad. Nesprávne vyriešili vzájomný vzťah osobitnej a všeobecnej právnej úpravy a nevedomili si, že žalobkyňa sa v danom spore domáhala škody výslovne upravenej v § 238 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z.z. Žalobou neuplatnila nárok na náhradu škody v zmysle Občianskeho zákonníka, ale osobitný regresný nárok upravený priamo týmto ustanovením. Dôvod na výplatu vdovského dôchodku bol v tomto prípade daný smrťou E. D., ktorá bola zapríčinená zaviným protiprávnym konaním žalovaného 1/. Výška škody bola v konaní riadne preukázaná. Z týchto dôvodov žalobkyňa žiadala napadnutý rozsudok zrušiť a vec vrátiť odvolaciemu súdu na ďalšie konanie.

4. Žalovaný 1/ označil napadnutý rozsudok za vecne správny. Navrhoval, aby nedôvodné dovolanie žalobkyne bolo zamietnuté podľa § 448 CSP.

5. Žalovaná 2/ vo vyjadrení k dovolaniu uviedla, že žalobkyňa neopodstatnene napadla vecne správne rozhodnutie odvolacieho súdu. Pre prípad, že by sa odvolací súd nestotožnil s názorom, že žalobkyni nevznikla škoda, namietla nedostatok svojej pasívnej legitimácie. Podľa jej názoru je totiž nesprávny názor, že právnym základom nároku žalobkyne na náhradu škody voči žalovanej 2/ je § 4 ods. 3 a § 15 zákona č. 381/2001 Z.z. o povinnom zmluvnom poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú motorovým vozidlom.

6. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana sporu zastúpená v súlade so zákonom (§ 429 ods. 1 CSP), v neprospech ktorej bolo rozhodnuté, bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP), dospel k záveru, že dovolanie žalobkyne je prípustné a tiež dôvodné.

7. Dovolanie je mimoriadny opravný prostriedok. Mimoriadnej povahe dovolania zodpovedá aj právna úprava jeho prípustnosti. V zmysle § 419 CSP je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie prípustné, (len) ak to zákon pripúšťa. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v ustanoveniach § 420 a 421 CSP.

8. Žalobkyňa vyvodzuje prípustnosť svojho dovolania z § 421 ods. 1 písm. b/ CSP. Podľa tohto ustanovenia je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia

právnej otázky, ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená.

9. Dovolací súd po posúdení obsahu dovolania (§ 124 ods. 1 CSP) dospel k záveru, že žalobkyňa za dosiaľ dovolacím súdom nevyriešenú považuje otázku, či v ustanovení § 238 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z.z. uvedený pojem „škoda“ treba interpretovať v zmysle všeobecnej právnej úpravy obsiahnutej v Občianskom zákonníku a či môže ísť o „škodu“ v zmysle tohto ustanovenia vtedy, keď dávka dôchodkového poistenia (starobný dôchodok manžela) vyplácaná Sociálnou poisťovňou do zavineného protiprávneho konania tretej osoby bola vo finančnom vyjadrení vyššia ako je iná dávka dôchodkového poistenia (vdovský dôchodok pozostalej manželky) vyplácaná po zavinenom protiprávnom konaní tretej osoby.

10. Podľa právneho názoru dovolacieho súdu žalobkyňa takto spôsobom dostatočne určitým nastolila právnu otázku, ktorá - podľa jej názoru - nebola ešte dovolacím súdom vyriešená. Po tomto konštatovaní pristúpil dovolací súd k posúdeniu, či predmetná právna otázka skutočne nebola dosiaľ dovolacím súdom vyriešená, t.j. či je dovolanie žalobkyne prípustné v zmysle § 421 ods. 1 písm. b/ CSP.

11. Najvyšší súd už v niektorých rozhodnutiach vyslovil právne závery vo veciach, v ktorých súdy aplikovali zákon č. 461/2003 Z.z., dokonca konkrétne aj jeho ustanovenie § 238 ods. 1.

11.1. Najvyšší súd v rozhodnutí sp. zn. 3 MCdo 19/2008 uviedol, že hmotnoprávnym základom pre uplatnenie práva Sociálnej poisťovne na náhradu škody vzniknutej výplatom dôchodkovej dávky je ustanovenie § 238 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z.z. V uvedenom rozhodnutí prijal najvyšší súd právne závery k otázke zavinenia tretej osoby. Konštatoval, že tento osobitný predpis otázku zavinenia neupravuje, preto treba vychádzať zo všeobecnej úpravy (§ 441 Občianskeho zákonníka).

11.2. V rozhodnutí sp. zn. 5 Cdo 291/2015 najvyšší súd riešil otázku premlčania práva na vrátenie bezdôvodného obohatenia. Uviedol, že hmotnoprávnym základom tohto práva nie je žiadne ustanovenie zákona č. 461/2003 Z.z., preto túto otázku je potrebné posudzovať podľa ustanovení všeobecnej právnej úpravy.

12. Žalobkyňou v dovolaní nastolenú otázku (viď bod 9.) dovolací súd dosiaľ výslovne neriešil. Žalobkyňa preto dôvodne uvádza, že jej dovolanie je prípustné podľa § 421 ods. 1 písm. b/ CSP. Po tomto závere pristúpil dovolací súd k posúdeniu, či je dovolanie žalobkyne aj dôvodné, to znamená, či napadnutý rozsudok skutočne spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci (§ 432 ods. 1 CSP).

13. Právnym posúdením je činnosť súdu, pri ktorej zo skutkových zistení vyvodzuje právne závery a na zistený skutkový stav aplikuje konkrétnu právnu normu. Nesprávne právne posúdenie je chybnou aplikáciou práva na zistený skutkový stav; dochádza k nej vtedy, keď súd nepoužil správny (náležitý) právny predpis alebo keď síce aplikoval správny právny predpis, nesprávne ho ale interpretoval alebo keď zo správnych skutkových záverov vyvodil nesprávne právne závery.

14. Podľa § 238 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z.z. má Sociálna poisťovňa právo voči tretím osobám na náhradu škody, ktorá jej vznikla výplatom dávok v dôsledku ich zavineného protiprávneho konania; výšku škody preukazuje Sociálna poisťovňa potvrdením príslušnej organizačnej zložky Sociálnej poisťovne o výške vyplatených dávok.

15. Dovolací súd pripomína, že právo Sociálnej poisťovne na náhradu škody bolo upravené už v § 31 zákona č. 274/1994 Z.z. o Sociálnej poisťovni (ďalej len „zákon č. 274/1994 Z.z.“). V zmysle tohto ustanovenia mala Sociálna poisťovňa voči tretím osobám právo na náhradu dávok poskytnutých z nemocenského poistenia a dôchodkového zabezpečenia v dôsledku ich zavineného protiprávneho konania. Najvyšší súd v rozhodnutí sp. zn. 5 Cdo 71/2003 Z.z., ktoré bolo neskôr uverejnené v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky ako judikát R 26/2005, dospel k záveru, podľa ktorého nárok Sociálnej poisťovne podľa § 31 ods. 1 zákona č. 274/1994 Z.z. je jej samostatným regresným nárokom. Vo vzťahu k ustanoveniam Občianskeho zákonníka o náhrade škody má táto úprava povahu špeciálneho ustanovenia. Vysvetlil, že Sociálna poisťovňa je povinná priznať a poskytovať dávky aj v tých prípadoch, keď za vznik nároku na dávky sú zodpovedné tretie osoby;

poskytnutím dávok z dôchodkového zabezpečenia vzniká v takom prípade Sociálnej poisťovni majetková ujma. Daný regresný nárok Sociálnej poisťovne nie je nárokom na náhradu škody v zmysle Občianskeho zákonníka; ide o samostatný nárok na náhradu škody vyplývajúci priamo z predmetného ustanovenia zákona č. 274/1994 Z.z., ktoré má z dôvodu, že upravuje občianskoprávny nárok, povahu špeciálneho ustanovenia vo vzťahu k ustanoveniam Občianskeho zákonníka o náhrade škody.

16. Dôvodová správa k § 238 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z.z. konštatovala, že právna úprava obsiahnutá v tomto ustanovení bola prevzatá z predchádzajúcej právnej úpravy účinnej do 31. decembra 2003. Podľa názoru dovolacieho súdu je aj po zmene právnej úpravy účinnej od 1. januára 2004 zachovaná podstata tých právnych úvah a záverov najvyššieho súdu, ktoré boli vyjadrené v judikáte R 26/2005.

16.1. Možno preto konštatovať, že nárok Sociálnej poisťovne podľa § 238 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z.z. je jej samostatným regresným nárokom, ktorý nie je nárokom na náhradu škody v zmysle Občianskeho zákonníka, ale samostatným nárokom na náhradu škody vyplývajúcim z predmetného ustanovenia.

16.2. To, čo sa v pôsobnosti zákona č. 461/2003 Z.z. rozumie pod „škodou“, vyplýva priamo z § 238 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z.z. [ktorý preto vo vzťahu k všeobecnej úprave danej Občianskym zákonníkom (lex generalis) predstavuje osobitný právny predpis (lex specialis) majúci pri aplikácii prednosť].

16.3. Škodou v zmysle § 238 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z.z. treba preto rozumieť ujmu, ktorá vznikla tým, že Sociálna poisťovňa vyplatila dávku dôchodkového poistenia v dôsledku zavineného protiprávneho konania tretích osôb. V skutkovo a právne obdobných prípadoch nie je preto pre záver o vzniku škody a zistenie jej výšky významné to, či a aké dávky vyplácala niektorému príjemcovi pred zavineným protiprávnym konaním tretej osoby; určujúcim (okrem splnenia ďalších zákonných predpokladov) je, aké dávky vyplatila v dôsledku zavineného protiprávneho konania tretej osoby. Iné nazeranie na škodu a jej výšku nemá pri aplikácii tohto ustanovenia zákonný podklad.

17. Pokiaľ v danom prípade súdy svoje rozsudky založili nesprávne na aplikácii ustanovení všeobecnej právnej úpravy (§ 442 Občianskeho zákonníka) a pod škodou v zmysle § 238 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z.z. nerozumeli sumu, ktorú žalobkyňa vyplatila pozostalej manželke ako vdovský dôchodok a v rámci svojich právnych úvah nenáležite matematicky porovnávali výšku starobného dôchodku vyplácaného jej manželovi s výškou jej neskôr vyplateného vdovského dôchodku, spočívajú ich rozhodnutia na nesprávnom právnom posúdení.

18. Najvyšší súd preto napadnutý rozsudok odvolacieho súdu zrušil podľa § 449 ods. 1 CSP. Ako súvisiace zrušil uznesenie súdu prvej inštancie, ktorým bola žalobkyňa zaviazaná zaplatiť žalovaným 1/ a 2/ náhradu trov prvoinštančného a odvolacieho konania.

19. Vzhľadom na to, že odvolací súd založil svoje rozhodnutie vo veci samej iba na závere, že nedošlo k vzniku škody, najvyšší súd sa nezaoberal otázkou pasívnej legitímácie žalovanej 2/. Bude vecou odvolacieho súdu, aby sa v ďalšom konaní zaoberal vecou aj z tohto hľadiska.

20. Ak bolo rozhodnutie zrušené a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, súd prvej inštancie a odvolací súd sú viazaní právnym názorom dovolacieho súdu (§ 455 CSP).

21. Ak dovolací súd zruší rozhodnutie a ak vráti vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, rozhodne tento súd o trovách pôvodného konania a o trovách dovolacieho konania (§ 453 ods. 3 CSP).

22. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.